

28. 3. 2007

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Připravovaná novela obchodního zákoníku

Vlastnické právo je základním věcným právem, je právem absolutním, působí vůči všem, odpovídá mu povinnost ostatních subjektů nerušit vlastníka ve výkonu jeho práva. Předmětem vlastnického práva může být jakákoliv věc v právním smyslu.

Obsahem subjektivního vlastnického práva je právo předmět svého vlastnictví držet (*ius possidendi*), užívat, požívat jeho plody a užitky (*ius utendi et fruendi*), nakládat (*ius disponendi*). Právo držby zásadně patří vlastníkovu (i když oprávněným držitelem může být i osoba od vlastníka odlišná). Oprávnění věc užívat znamená užívat její užitnou hodnotu.

Právo nakládat (*dispozice*) umožňuje realizaci směnné hodnoty věci, kromě práva převést věc na jinou osobu obsahuje i právo na jiné způsoby dispozice s věcí (typicky přenechání věci do užívání jiné osobě, zatížení věci apod.), dále pak spotřebování věci, případně i její zničení.

Evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod - Protokol č. 1, článek 1, stanoví:

"Každá fyzická nebo právnická osoba má právo pokojně užívat svůj majetek. Nikdo nemůže být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu a za podmínek, které stanoví zákon a obecné zásady mezinárodního práva."

Předchozí ustanovení nebrání právu států přijímat zákony, které považují za nezbytné, aby upravily užívání majetku v souladu s obecným zájmem a zajistily placení daní a jiných poplatků nebo pokut.

Právo vlastnit majetek zařazuje Listina základních práv a svobod mezi základní lidská práva. Čl. 11 odst. 1 Listiny zakotvuje, že každý má právo vlastnit majetek, vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu, dědění je zaručeno. Čl. 11 odst. 4 stanoví, že vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu.

Právní úprava občanského zákoníku stanoví, že vlastník je v mezích zákona oprávněn předmět svého vlastnictví držet, užívat, požívat jeho plody a užitky a nakládat s ním. Všichni vlastníci mají stejná práva a povinnosti a poskytuje se jim stejná právní ochrana (§ 123 a násl. občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů).

Obchodní zákoník obsahuje v rámci právní úpravy akciových společností pravidla týkající se vlastnictví akcií. Ustanovení § 156 odst. 4 obchodního zákoníku, zák. č. [513/1991 Sb.](#), ve znění pozdějších předpisů:

"(4) Stanovy mohou omezit, nikoliv však vyloučit, převoditelnost akcií na jméno. Nejsou-li splněny podmínky pro převod akcií na jméno určené stanovami, je smlouva o převodu těchto akcií neplatná, ledaže nabyvatel akcií jednal v dobré víře. Osoba, která takto převedla akcie na jméno, odpovídá za škodu, která z toho důvodu vznikla. Je-li převod akcií na jméno podmíněn souhlasem orgánu společnosti, smlouva o převodu akcií nemůže nabýt účinnosti dříve, než tento orgán udělí souhlas, nestanoví-li smlouva jinou lhůtu. Nenabude-li smlouva účinnosti do tří měsíců od uzavření, může kterýkoliv z účastníků od smlouvy odstoupit. Jestliže stanovy podmíní převoditelnost akcie na jméno souhlasem některého orgánu společnosti, mohou též určit, v jakých případech a za jakých podmínek

je tento orgán povinen udělit k převodu souhlas, popřípadě v jakých případech je povinen udělení souhlasu odmítnout. Jestliže tento orgán odmítne udělit souhlas k převodu akcie na jméno v případech, kdy podle stanov nebyl povinen udělení souhlasu odmítnout, je společnost povinna na žádost akcionáře tuto akcii odkoupit za cenu přiměřenou jejich hodnotě. Jestliže příslušný orgán společnosti nerozhodne do dvou měsíců od doručení žádosti, platí, že byl souhlas udělen. Právo na odkoupení akcie lze uplatnit do jednoho měsíce ode dne, v němž bylo akcionáři doručeno odmítnutí souhlasu s převodem akcie, jinak zaniká. Pro postup při uzavírání smlouvy o koupi akcií platí přiměřeně ustanovení § 186a odst. 6.

Návrh zákona je postaven na těchto základních východiscích:

Stanovy akciové společnosti musí obsahovat v jakých případech je možné odmítnout souhlas k převodu akcií.

Odmítnout souhlas k převodu akcií je možné dát pouze ze zvláště odůvodněných případech.

Podmínky převoditelnosti akcií ovšem nesmí být nesplnitelné.

B. Soulad navrhované úpravy s ústavní pořádkem České republiky, s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána.

Ustanovení § 156 odst. 5 obchodního zákoníku obsahuje omezení týkající se zastavení akcií na jméno takto:

"(5) Je-li převod akcií na jméno podmíněn souhlasem orgánu společnosti, je nutný souhlas tohoto orgánu též k zastavení těchto akcií. Smlouva o zastavení akcií na jméno nemůže nabýt účinnosti dříve, než příslušný orgán společnosti udělí souhlas k jejich zastavení. Jestliže příslušný orgán společnosti o souhlasu nerozhodne do dvou měsíců od doručení žádosti společnosti, platí, že byl souhlas udělen. K prodeji zastavených akcií na jméno při uplatnění zástavního práva se souhlas příslušného orgánu společnosti nevyžaduje."

Ustanovení § 156 odst. 7 cit. zákona obsahuje právní úpravu vztahující se k dispozičním právům k akciím na majitele, která upravuje takto:

"(7) Akcie na majitele je neomezeně převoditelná. Práva spojená s listinnou akcií na majitele vykonává ten, kdo ji předloží, nebo ten, kdo prokáže písemným prohlášením osoby, která vykonává úschovu nebo uložení podle zvláštního právního předpisu, že akcie je pro něho uložena podle zvláštního právního předpisu. V prohlášení musí být uveden účel, pro který se prohlášení vydává, a den jeho vystavení. Osoba, která prohlášení vystavila, nesmí akcii, o které je vystavila, vydat uschovateli (uložiteli) ani třetí osobě do uplynutí doby stanovené pro uplatnění práva, k jehož uplatnění prohlášení vystavila, nebo do uplatnění tohoto práva. Práva spojená se zaknihovanou akcií na majitele vykonává osoba vedená v evidenci zaknihovaných cenných papírů podle zvláštního právního předpisu."

Platná právní úprava jednoznačně rozlišuje režim akcií na majitele a akcií na jméno tak, že akcie na majitele jsou vždy neomezeně převoditelné, akcie na jméno mohou být převoditelné omezeně, není však možno zcela vyloučit jejich převoditelnost .

Úprava omezení převoditelnosti ve stanovách může dle zákona být libovolná, převod akcií na jméno může být podmíněn souhlasem orgánu společnosti, což je v praxi nejčastější případ. Orgánem udělujícím souhlas k převodu akcií může být představenstvo, dozorčí rada, popř. i valná hromada nebo zvláštní orgán, vytvořený k tomu účelu. Stanovy rovněž mohou vymezit podmínky, za nichž příslušný orgán musí souhlas dát nebo naopak, za nichž souhlas nesmí dát. Lze uvažovat i možnost stanovení podmínek bez posuzování orgánem společnosti.

Povinný odkup akcií společností je vázán pouze na případy, kde příslušný orgán společnosti souhlas k převodu odmítne udělit, ač k tomu nebyl povinen. V těchto případech má tedy orgán společnosti podle stanov určitý prostor pro uvážení a současně jeho rozhodnutí není pro převodce zcela předvídatelné jenom na základě stanov. Při povinném odkupu akcií má významnou úlohu stanovení ceny převáděných akcií. Zákon stanoví, že společnost je povinna na žádost akcionáře akcie odkoupit za cenu přiměřenou jejich hodnotě. Přiměřenost ceny musí být doložena posudkem znalce.

Pro uplatnění práva akcionáře na odkup akcie je stanovena měsíční prekluzivní lhůta běžící od okamžiku doručení odmítnutí souhlasu s převodem akcie. Pokud společnost nepřijme návrh smlouvy na odkup akcie do 15 dnů od doručení písemného návrhu smlouvy, je akcionář oprávněn domáhat se uzavření smlouvy u soudu nebo může požadovat náhradu škody způsobené mu porušením závazku uzavřít smlouvu, dále může požadovat náhradu účelně vynaložených nákladů.

Ustanovení § 156 odst. 4 a 5 významnou měrou omezuje vlastníky akcií na jméno ohledně jejich základního práva nakládat s předmětem vlastnictví, jejich postavení je výrazně horší oproti akcionářům, kteří vlastní akcie na majitele, přičemž mnohdy se jedná o akcionáře v rámci téže společnosti.

Akcionáři vlastníci akcie na jméno jsou významnou měrou omezeni ve svých dispozičních právech. Pokud stanovy podmiňují převod souhlasem orgánu společnosti a přitom nevymezují jednoznačně, ve kterých případech je orgán společnosti povinen souhlas udělit, resp. odmítnout, jsou akcionáři podřízeni zcela vůli orgánu společnosti, je omezena rovněž jejich možnost prodat akcie za cenu dohodnutou s předpokládaným nabyvatelem. Cena stanovená posudkem znalce při povinném odkupu akcií společností zpravidla bude nižší oproti ceně, za kterou mohou akcionáři akcie zcizit při vlastním výběru nabyvatele. I sám fakt, že se jedná o akcie na jméno s omezenou převoditelností, může mít vliv na cenu akcií. Dále jsou akcionáři významně poškozeni tím, že v případě neodkopení akcií ze strany společnosti jsou odkázáni na zdouhavé soudní řízení, jsou nuceni nést náklady na vypracování znaleckého posudku a náklady soudního řízení, přičemž za dobu vedení sporu může dojít k významné změně tržní ceny akcií.

V souvislosti s právní úpravou týkající se omezení převoditelnosti akcií v obchodním zákoníku lze v širších souvislostech uvažovat o tom, že ve svém důsledku je tato právní úprava v rozporu s Úmluvou o ochraně lidských práv a svobod a Listinou základních práv a svobod, neboť omezení převoditelnosti je značným zásahem do vlastnického práva, když podstatným obsahovým znakem vlastnického práva je možnost zcizit předmět vlastnictví.

V některých společnostech dochází ke zjevné diskriminaci akcionářů vlastníci méně než 1/2 akcií společnosti a orgány společnosti umožňují převody akcií výhradně ve vlastní prospěch, tzn. ve prospěch členů orgánů společnosti. K jiným převodům nedávají souhlas, a to dokonce i bez udání důvodů zamítavého stanoviska.

Z uvedeného je zřejmé, že právní úprava obchodního zákoníku v obdobných případech napomáhá členům orgánů akciových společností uplatňovat vliv i ve sféře, která bezprostředně nesouvisí s výkonem funkce. Na volné úvaze až libovůli členů orgánů závisí rozhodnutí o převodu akcií a tento způsob vede k upevnění jejich pozice ve společnosti.

Díky současné právní úpravě dochází v konkrétních případech ke zneužití pravomocí orgánů společnosti. Orgány společnosti při rozhodování o udělení souhlasu k převodu akcií na jméno cíleně znevýhodňují některé akcionáře, což je v přímém rozporu se zásadou zákazu zneužití práva (§ 56a obchodního zákoníku).

V zájmu odstranění disproporcí mezi vlastnictvím akcií na majitele a akcií na jméno, je navržena změna zákona č. [513/1991](#) Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, která ukládá akciovým společnostem povinnost vyjmenovat přímo ve stanovách důvody, pro které souhlas s

převodem akcií není možné udělit.

Stanoví se nezbytné přechodné ustanovení, ve kterém jsou akciové společnosti povinny uvést stanovy do souladu s novou právní úpravou, tj. provést příslušnou změnu stanov a zajistit jejich soulad se skutečnostmi zapsanými v obchodním rejstříku. Dále se stanoví, že pokud akciová nezmění ta ustanovení stanov, která podmiňující převoditelnost akcií na jméno souhlasem orgánu společnosti, pozbývají dotčená ustanovení stanov platnosti dnem, který je stanoven v zákoně.

S ohledem na legisvakanci, potřebnou ke změnám stanov akciových společností, se navrhuje účinnost zákona na 1. července 2007.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [SCHEJBAL& PARTNERS stáli u získání jedné z prvních licencí dle MiCA v ČR](#)
- [Proč dnes více než polovina M&A transakcí ve střední Evropě nekončí podpisem](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. – zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Prověřování zahraničních investic a kybernetická regulace: řízená služba jako nová transakční proměnná](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Silná koruna: jaké dopady má posilující koruna na české firmy](#)
- [Problematické aspekty změn v úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 29.: Jednání za s.r.o. – jednatelé](#)